

УДК 378 (410)

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2019-93-6-112-120>

НЕПЕРЕРВНИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГІВ У СПОЛУЧЕНОМУ КОРОЛІВСТВІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ

В. В. Іванова

ORCID 0000-0003-3954-9407

Неперервному професійному розвитку педагогів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії приділяється велика увага. Система підготовки та перепідготовки фахівців країни є одна з найдосконаліших в Європі. Протягом багатьох років у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії організовуються дослідження в галузі постійного педагогічного навчання. Крім того, участь у різних міжнародних проєктах забезпечує широкую теоретичну та практичну базу для розвитку нових підходів у цій галузі.

Виокремлено підходи до визначення сутності поняття «неперервна освіта», яка розглядається як: філософсько-педагогічна концепція, згідно з якою освіта трактується як процес, що охоплює все життя людини; важливий аспект освітньої практики на різних ступенях системи освіти, що представляє її як постійне цілеспрямоване освоєння людиною соціокультурного досвіду різних поколінь; принцип організації освіти на загальнодержавному та регіональному рівнях; принцип реалізації державної політики в галузі освіти; сучасна світова тенденція в галузі освіти; парадигма науково-педагогічного мислення.

За рекомендаціями Міжнародної комісії з освіти для XXI ст. (керівник Жак Делор), освіта упродовж життя має відкрити можливість навчання для всіх, передбачуючи при цьому різноманітні завдання, що представлені у статті. Розкрито процес розвитку теорії і практики неперервної освіти в Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії, що має свої специфічні риси та загальні принципи. У статті підкреслено, що з кожним роком зростає інтерес британського уряду до неперервної педагогічної освіти, а саме до його форм, які представлені у статті.

Ключові слова: *неперервний професійний розвиток педагогів, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, система підготовки та перепідготовки фахівців, процес розвитку теорії і практики неперервної освіти, міжнародні проєкти.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема неперервної педагогічної освіти є актуальною для багатьох країн світу. У розвинених країнах світу, принаймні європейських, постійний професійний розвиток розглядається як необхідність.

У теорії та практиці підготовки педагогів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії чимало уваги приділено як підвищенню кваліфікації (in-service education for teachers – INSET), так і неперервному професійному розвитку (Continuing Professional Development – CPD).

У 1990-х роках Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії взяло курс на здійснення загальноєвропейської стратегії професійного розвитку з метою підвищення якості європейської освіти в цілому і розвитку професіоналізму педагога зокрема, було накопичено певний позитивний практичний досвід у цій галузі (Бойко, 2011).

У своєму новому виявленні неперервна освіта виходить далеко за межі сучасних підходів і накопиченого різними освітніми системами досвіду підвищення кваліфікації та перепідготовки фахівців. За рекомендаціями Міжнародної комісії з освіти для XXI ст. (керівник Жак Делор), освіта упродовж життя має відкрити можливість навчання для всіх, передбачуючи при цьому різноманітні завдання – надання другого чи третього шансу в житті, або задоволення потреби у знаннях, красі та прагненні перевершення самого себе, або вдосконалення, що пов'язано з вимогами професійної діяльності, включаючи практичну підготовку (Синенко, 2002).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання порушеної проблеми і на які спирається автор. Велика увага приділяється в системах дошкільної освіти, підвищенню рівня та якості дошкільного навчання і підготовки дітей до школи як найважливішого чинника їх подальшого освітнього шляху аж до безперервної освіти «навчання впродовж усього життя». Актуальність та доцільність дослідження проблем підготовки фахівців дошкільної освіти як у теоретичному, методологічному, так і в історичному плані засвідчують сьогодні праці багатьох науковців.

Професійній підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти присвячено праці вітчизняних та зарубіжних учених (Л. Артемової, А. Богуш, Н. Мельник, М. Олійник, С. Попиченко, О. Прокопчук, С. Русової, А. Саргсян, Б. Уотс (B. Watts) та ін.).

Формулювання цілей статті. Ми поставили *за мету* з'ясувати, як здійснюється неперервний професійний розвиток фахівців у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням одержаних наукових результатів. Історія розвитку освіти у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії свідчить, що у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття вона містить конструктивний початок, що зумовив становлення і поступовий розвиток та визначив шляхи в системі професійного розвитку вчителів дошкільної освіти. У 80-90-ті роки ХХ ст. відбулися значні зміни в організації професійного розвитку вчителів дошкільної освіти: створювалися різні форми їх професійного розвитку. Основними постачальниками професійного розвитку були: місцеві органи влади, самі дошкільні навчальні заклади, університети, в яких організовувались спеціальні курси; створюються різні консультативні комітети типу кванго (quango) – неурядові організації, що створені і фінансуються урядом (отже, підзвітні йому), але формально незалежні у своїй діяльності.

На початку ХХІ століття на рівнях: національному, регіональному, місцевому почалося удосконалення професійного розвитку фахівців дошкільної освіти.

Все більше місце в теоретичних пошуках західних учених посідають дослідження педагогічної освіти, ключовим поняттям яких є «неперервна освіта», що розглядається в єдності двох складників – особистісної і професійної освіти. При цьому професійна освіта педагога, у свою чергу, розглядається з позиції двох завдань: – індивідуального професійного розвитку і розвитку системи, яку він обслуговує як професіонал (Синенко, 2002).

Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії називається колискою інноваційного досвіду неперервної педагогічної освіти. Протягом 90-х років Сполучене Королівство розпочало своєрідну революцію в галузі професійного розвитку вчителів (Синенко, 2002). Особистий інтерес проявився до здобутків наявної педагогічної науки, представлений британською системою забезпечення якості постійного педагогічного навчання. Це обумовлюється тим, що система підготовки та перепідготовки у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії є одна з старіших в Європі. Протягом багатьох років у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії організовуються дослідження в галузі постійного педагогічного навчання. Крім того, участь у різних міжнародних проєктах забезпечує широку

теоретичну та практичну базу для розвитку нових підходів у цій галузі (Сабинова, 2008).

У процесі професійного розвитку фахівців дошкільної освіти у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії самостійна діяльність являє собою основний вид навчальної роботи, особливо в процесі дистанційного навчання. Підвищуючи свій професійний рівень, учитель має навчатися упродовж життя, не лише оволодіваючи певною сумою знань, а й добуваючи нові знання самостійно, використовуючи різноманітні засоби пізнавальної діяльності й застосовувати їх у процесі практичної діяльності.

В університетах Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії відбувається вдосконалення професійної підготовки та професійного розвитку вчителів дошкільної освіти, зокрема, особлива увага звертається на формування дослідницьких умінь, на професійну підготовку вчителя-дослідника.

На початку XXI століття почалася нова хвиля професійного розвитку фахівців дошкільної освіти, адже ним займаються на всіх рівнях: національному, регіональному, місцевому. В процесі професійного розвитку фахівців дошкільної освіти використовуються різноманітні форми і методи навчання: лекція, консультативний метод, метод бригадного навчання, семінар, кейс-метод, дистанційне навчання, самостійна робота, дослідницький метод та інше. Наприклад, в Уельсі широко використовується метод Монтесорі, який проводиться в партнерському Уельському центрі Монтесорі, вивчається модуль «метод Монтесорі», метою якого є: вивчення природи дитинства; цілісного розвитку дитини; політики дитинства в сім'ї; критичний аналіз досліджень щодо дитинства; підтримка дітей.

Серед форм і методів підвищення кваліфікації можна назвати такі: групові форми роботи; рольові ігри; перегляд відеофрагментів з практики та їх обговорення, «круглі столи»; групова розробка навчальних програм. Названі методи сприяють підвищенню кваліфікації вчителя-дослідника.

На початку XXI століття звертається велика увага на професійний розвиток фахівців дошкільної освіти. Підвищення рівня дошкільної освіти учителя у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії представлено мережею університетів, які пропонують різні програми професійного розвитку фахівців з дошкільної освіти.

Університети Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії пропонують неперервний професійний розвиток (CPD). Наведемо приклади. Неперервний професійний розвиток у формі неповних заочних курсів та неповних програм, які були розроблені для задоволення потреб у

навчанні професіоналів на всіх робочих рівнях, пропонує Вулвергемптонський університет. Навчальні курси з професійного розвитку, які пропонує названий університет, корисні для працівників підтримки освіти, координаторів CPD, вчителів. Зокрема, в університеті розроблено курс «Дослідження дитинства та сім'ї / освіта та інклюзія», який сприяє розвитку знань, навичок, необхідних для роботи з дітьми, їхніми сім'ями та служб, які їх підтримують. Особливістю курсу є те, що колектив професійного розвитку складають особи різних професій: освіта, соціальна робота, робота з молоддю. Всі вони беруть активну участь у дослідженнях

Як видно із зазначеного, вчитель у процесі опанування курсом «Дослідження дитинства та сім'ї / освіта та інклюзія» набуде необхідних знань, умінь та навичок, підвищить свій професійний рівень, більш якісно буде виконувати професійні обов'язки на робочому місці вчителя.

Мідлсекський університет на відділі освіти пропонує програму професійного розвитку для початкової та дошкільної освіти. Для роботи над пріоритетними напрямками навчання програми для дітей-дошкільнят і початківців керівники сесій використовують такий зміст курсів: наукові дослідження в теорії навчання; застосування інноваційної практики; знання останніх директивних матеріалів. Фасилітатори сесій з предметів, які вони викладають, мають великий досвід роботи. Ключовими особливостями роботи в університеті і тих учителів, які хочуть вдосконалювати свій професійний розвиток, є: прихильність до творчості, інклюзивності та крос-курсу.

Вчителі у процесі вивчення курсу професійного розвитку для початкової та дошкільної освіти Мідлсекського університету опановують всебічний підхід до вивчення англійської мови, математики та інформаційних технологій, який може використовуватися на робочому місці вчителя у початковій школі та дитячому садку відповідно до навчальних програм.

Форми і методи професійного розвитку фахівців дошкільної освіти у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії досить різноманітні. Вони змінювалися упродовж становлення цієї форми вдосконалення кваліфікації, розвиваються і сьогодні.

Самостійна робота вчителів дошкільної освіти в процесі їхнього професійного розвитку виконується за завданням і при методичному керівництві викладача без його безпосередньої участі. Самостійна робота вчителя дошкільної освіти у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії сприяє розвитку його творчого потенціалу, формуванню

вчителя-дослідника і реалізації професійних навичок. Ми вважаємо, що це важливо і для системи підготовки вчителя дошкільної освіти України.

Учені Р. Гарднер, Р. Едельфет, Ю. Б'юд вважають, що весь спектр стратегій професійної освіти і підготовки працюючого педагога має бути представлений на осі неперервності: від повністю позашкільної до повністю шкільної. З одного боку – це підготовка вчителя, яка проходить повністю поза школою або дошкільного закладу в різному спеціально спроектованому навчальному середовищі. З іншого боку неперервності – щоденна практика типової школи або дошкільного закладу в якій працює вчитель. Вчені пропонують назвати їх «onservice – ONSET» (зовнішній професійний розвиток і підготовка педагогів) та «inservice – INSET» (внутрішній професійний розвиток і підготовка педагогів). Між цими двома полюсами неперервності може бути широкий ряд стратегій післядипломної освіти і підготовки вчителів, які більшою чи меншою мірою зосереджені в навчальному закладі, або поза ним.

У документах деяких Європейських країн (Великої Британії, Німеччині, Норвегії, Ірландії та інших) вирізняються неперервна підготовка вчителя (continuing training), яка служить удосконаленню і продовженню базової професійної підготовки вчителя (Синенко, 2002).

Важливо підкреслити, що з кожним роком зростає інтерес британського уряду до неперервної педагогічної освіти, а саме до таких його форм, як: початкова педагогічна освіта, стажування та навчання безпосередньо в навчальному закладі. Все це сприяє тому, що напрацьовану технологію по здійсненню неперервної педагогічної освіти можна застосовувати на будь-якому освітньому полі при будь-якому рівні взаємовідносин між місцевими органами освіти і власне навчальними закладами. Інноваційні підходи в цій галузі довели свою спроможність і життєздатність, оскільки позитивні результати за останніми дослідженнями в наявності (Сабинова, 2008).

Висновки представленого у статті дослідження і перспективи подальших наукових розвідок із зазначеного напрямку. Велика увага приділяється неперервному професійному розвитку педагогів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії, де система підготовки та перепідготовки фахівців є однією з найдосконаліших в Європі. Виокремлено підходи до визначення сутності поняття «неперервна освіта».

Розкрито процес розвитку теорії і практики неперервної освіти Сполученому Королівстві Великої Британії та Північній Ірландії, що має свої специфічні риси та загальні принципи.

З кожним роком зростає інтерес британського уряду до неперервної педагогічної освіти, а саме до його форм, які представлені у статті.

Література

1. Бойко В. В. Система післядипломної педагогічної освіти у Великій Британії в контексті неперервної освіти : автореф. ... канд. пед. наук. Луганськ, 2011. 20 с.
2. Синенко С. І. Розвиток післядипломної педагогічної освіти в країнах західної Європи (Англія, Франція, Німеччина) : дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2002. 180 с.
3. Кларин М. В. Личностная ориентация в непрерывном образовании. Педагогика. 1996. № 2. С. 15
4. Сабирова Д. Р. Обеспечение качества непрерывного педагогического образования в Великобритании (вторая половина XX в.) : дисс. ... д-ра пед. наук. Казань. 2008.

References

1. Boyko, V. V. (2011). *Systema pisladyplomnoyi pedahohichnoyi osvity u Velykiy Brytaniyi v konteksti neperervnoyi osvity* [Postgraduate Teacher Education System in the UK in the Context of Continuing Education]. (Abstract of Candidate's Thesis in Pedagogy). Lugansk (ukr).
2. Synenko, S. I. (2002). *Rozvytok pisladyplomnoyi pedahohichnoyi osvity v krainakh zakhidnoi Yevropy (Anhliia, Frantsiia, Nimechchyna)* [Development of Postgraduate Teacher Education in Western Europe (England, France, Germany)] (Abstract of Candidate's Thesis in Pedagogy). Kiev (ukr).
3. Klaryn, M. V. (1996). *Lychnostnaia oryentatsiya v neprervnom obrazovanii* [Personality orientation in continuing education]. *Pedahohyka*, 2, 15 (ukr).
4. Sabirova, D. R. (2008). *Obespechenie kachestva nepreryvnogo pedagogicheskogo obrazovaniya v Velikobritanii (vtoraya polovina XX v.)* [Quality Assurance of Continuing Teacher Education in Great Britain (Second Half of XX Century)]. (Doctor's Thesis in Pedagogy). Kazan (rus).

НЕПРЕРЫВНОЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГОВ В СОЕДИНЕННОМ КОРОЛЕВСТВЕ ВЕЛИКОБРИТАНИИ И СЕВЕРНОЙ ИРЛАНДИИ

В. В. Иванова

Непрерывному профессиональному развитию педагогов в Соединенном Королевстве Великобритании и Северной Ирландии уделяется большое внимание. Система подготовки и переподготовки специалистов страны есть одна из самых совершенных в Европе. В течение многих лет в Соединенном Королевстве Великобритании и Северной Ирландии организуются исследования в области постоянного педагогического обучения. Кроме того, участие в различных

международных проектах обеспечивает широкую теоретическую и практическую базу для развития новых подходов в этой области.

Выделены подходы к определению сущности понятия «непрерывное образование», которое рассматривается как: философско-педагогическая концепция, согласно которой образование трактуется как процесс, охватывающий всю жизнь человека; важный аспект образовательной практики на различных ступенях системы образования, представляет ее как постоянное целенаправленное освоение человеком социокультурного опыта разных поколений; принцип организации образования на общегосударственном и региональном уровнях; принцип реализации государственной политики в области образования; современная мировая тенденция в области образования; парадигма научно-педагогического мышления.

По рекомендациям Международной комиссии по образованию для XXI века (руководитель Жак Делор), образование в течение жизни должно открыть возможность обучения для всех, предвидя при этом разнообразные задачи, представленные в статье. Раскрыт процесс развития теории и практики непрерывного образования в Соединенном Королевстве Великобритании и Северной Ирландии, который имеет свои специфические черты и общие принципы. В статье подчеркивается, что с каждым годом растет интерес британского правительства к непрерывному педагогическому образованию, а именно к его формам, которые представлены в статье.

Ключевые слова: непрерывное профессиональное развитие педагогов, Соединенное Королевство Великобритании и Северной Ирландии, система подготовки и переподготовки специалистов, процесс развития теории и практики непрерывного образования, международные проекты.

CONTINUING PROFESSIONAL DEVELOPMENT EDUCATORS IN THE UNITED KINGDOM OF GREAT BRITAIN AND NORTHERN IRELAND

V. V. Ivanova

Continuing professional development of educators in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland has received great attention. The system of training and retraining of the country's specialists is one of the most advanced in Europe. For many years, studies in the field of continuing education have been organized in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. In addition, participation in various international projects provides a broad theoretical and practical basis for developing new approaches in this field.

The approaches to defining the essence of the concept of "continuous education" are distinguished, which is considered as: philosophical and pedagogical concept, according to which education is treated as a process that covers the whole life of a person; an important aspect of educational practice at different stages of the education system, which represents it as a continuous purposeful development of socio-cultural

experiences of different generations by man; the principle of organization of education at the national and regional levels; the principle of implementation of state policy in the field of education; current global trend in education; paradigm of scientific and pedagogical thinking.

According to the recommendations of the International Commission on Education for the XXI century. (Headed by Jacques Delors), lifelong learning should open up the opportunity for everyone to learn, while anticipating the various tasks presented in the article. The process of developing the theory and practice of continuing education in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland has been disclosed, with its specific features and general principles. The article emphasizes that every year the British Government's interest in continuing teacher education, namely its forms, is growing.

Key words: *Continuing professional development of educators, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, system of training and retraining of specialists, process of development of theory and practice of continuing education, international projects.*

Іванова Вікторія Вікторівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти Мукачівський державний університет (м. Мукачєво, Україна). E-mail: vika-ivanova@ukr.net

Ivanova Viktoriia Viktorivna – Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Department of Theory and Methods of Preschool Education Mukachevo State University (Mukachevo, Ukraine). E-mail: vika-ivanova@ukr.net